

UTEK
KONT
TAKT
TEN I
BERG
RGEN

Ran blant mindreårige i Bergen

HKH-KARTLEGGINGSRAPPORT 2025

BERGEN
KOMMUNE

UTEK KONT TAKT TEN I BERG RGEN

BERGEN
KOMMUNE

Takk til: Alle bidragsyttere, ungdom, etater, organisasjoner, næringsliv, frivillige og enkeltpersoner som har delt kunnskap og erfaringer. En ekstra takk rettes til referansegruppen, og KORUS Bergen for kvalitetssikring og veiledning.

Prosjektgruppen har bestått av:

Prosjektleder: Renate Trellevik, Utekontakten i Bergen

Skriver: Marthe Nordal Gokstad, Utekontakten i Bergen

Kartleggingsteam: Camilla Fjærestad, Maren Sofie Duus, Malin Seim, Marianne Eng, Stefan Langeland

Veiledere: Marit Roksvåg Markestad og Beate Kryvi, KORUS Bergen

Design: Arba Grafisk

Trykk: Arba Grafisk

TRYKT I NORGE

INNHold

1.0 Innledning	4
1.1 Kort om Bergen kommune	4
1.2 Bakgrunn for kartleggingen	4
1.3 Målsetning med kartleggingen	5
2.0 Kartleggingsprosess, metode og kilder	5
2.1 HKH-metoden	5
2.2 Innhenting av informasjon	6
3.0 Funn fra kartleggingen	9
3.1 Fenomenet ran blant mindreårige	9
3.2 Motiv og metoder	11
3.3 Hva kjennetegner de som begår ran og ransutsatte	13
4.0 Funn pågående innsats	16
4.1 Generell kriminalitetsforebyggende innsats	16
4.2 Oppfølging i etterkant av en ranshendelse	17
5.0 Hva bør vi gjøre annerledes	19
5.1 Tidligere inn, tettere på	19
5.2 Styrket samarbeid og koordinering	20
5.3 Oppfølging av ransutsatte	20
5.4 Mangler i institusjonstilbud	20
5.5 Konflikthåndtering	21
6.0 Forslag til tiltak	22
7.0 Referanser	25
Vedlegg 1	26
Vedlegg 2	31

1.0 Innledning

1.1 Kort om Bergen kommune

Bergen kommune ligger i Vestland fylke og hadde i første kvartal av 2024 totalt 292.482 innbyggere fordelt på åtte bydeler. I samme periode var det 25.367 ungdommer i aldersgruppen 11–18 år, hvorav 12447 kvinner og 12920 menn (SSB). Bergen kommune har totalt 80 kommunale barne- og ungdomsskoler, i tillegg til 14 fylkeskommunale videregående skoler (Vestlandfylke.no).

Ungdatatall fra 2024 viser at de fleste ungdommer i Bergen rapporterer at de er godt fornøyde med livet sitt slik det er, har gode venner, er fornøyde med foreldrene sine og har en meningsfull fritid. Likevel er det ikke slik for alle, og på noen områder skårer Bergen kommune dårligere enn landsgjennomsnittet. I fjorårets undersøkelse på ungdomsskolen, svarer 54 % at de er fornøyde med skolen de går på, dette er en nedgang fra 70 % i 2013, og 64 % i 2021. Tallene for ungdom som svarer at de har begått mange regelbrudd er noe høyere enn landsgjennomsnittet, med 21 % i Bergen, mot 16 % nasjonalt, og viser en økning fra tidligere år (Ungdata, 2024). Folkehelseprofilen for 2024 viser også at andelen som bor i husholdninger med vedvarende lav inntekt, er høyere enn i landet som helhet, med 10,7 % (Folkehelseprofil, FHI).

1.2 Bakgrunn for kartleggingen

I tiden frem mot denne kartleggingen har det vokst frem en økende bekymring for ungdomskriminaliteten både lokalt og nasjonalt. Den 31. januar i 2024 rapporterte Vest politidistrikt at kriminalitet der mistenkte er under 18 år har økt med 40 prosent fra 2022 til 2023. I mai 2024 la byrådet i Bergen frem sak «Felles innsats mot ungdomskriminalitet» om hvordan kommunen skal møte økningen i kriminalitet utført av barn og unge i Bergen kommune. Gjennomføring av en Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) var en del av tiltakspakken.

Media tegner et bilde av stadig økende kriminalitet, og stiller spørsmål ved om vi er i ferd med å få såkalte «svenske tilstander». Bekymringen handler i stor grad om ransepisoder og økende grov vold, særlig blant yngre ungdommer. Da det ble besluttet å gjøre en HKH-kartlegging om ungdomskriminalitet i en stor by som Bergen ble det nødvendig å gjøre noen avgrensninger for at ikke kartleggingen skulle bli for omfattende og tidkrevende. Det var ingen indikasjoner på at utfordringene kun gjaldt enkelte områder eller bydeler i Bergen, så en geografisk avgrensning av kartleggingen ble ikke ansett som hensiktsmessig. SLT-samarbeidet (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak) bidrar til informasjonsflyt og koordinert innsats fra både politi, kommune og frivillige organisasjoner, og det var allerede samlet en del kunnskap om barne- og ungdomskriminaliteten i Bergen. Det var også iverksatt tiltak fra både kommune og politi for å imøtegå utfordringene. På grunnlag av dette ble det derfor besluttet å se nærmere på det som Utekontakten og andre samarbeidsaktører opplevde som et relativt nytt fenomen i Bergen, nemlig ran av og med mindreårige. Trusselvurderingen som ble lagt frem av Vest politidistrikt i november 2024 kom mot slutten av kartleggingsperioden og aktualiserte problemstillingen ytterligere. Her beskrives det at det foreligger en bekymring for rekruttering av sårbare unge som har vist seg villige til å utføre alvorlig kriminalitet i organiserte kriminelle nettverk (Trusselvurdering, Vest politidistrikt).

1.3 Målsetning med kartleggingen

En HKH-kartlegging skal fange et øyeblikksbilde av situasjonen slik den er i kartleggingens tidsrom. På bakgrunn av informasjonen som er innhentet er det utformet en tiltaksplan med forslag til konkrete tiltak som vil kunne løfte innsatsen mot barn og unge som står i fare for å begynne med eller allerede begår kriminalitet. Mange av utfordringene som kommer frem i denne rapporten samsvarer med kunnskap som ligger til grunn for allerede eksisterende planer i Bergen kommune, som eksempelvis «Strategi for oppvekst» som er knyttet opp mot handlingsplanene «Se meg, hør oss» og «Handlingsplan for barnevernet». Denne kartleggingen styrker kunnskapsgrunnlaget og peker i retning hvilke innsatser det er særlig behov for å styrke og iverksette.

I denne kartleggingen ønsker vi å få mer inngående kunnskap om fenomenet ran blant mindreårige, og situasjonen knyttet til dette i Bergen i dag. Hva som kjennetegner ran i ungdomsmiljøer, hvem målgruppen er, hvor utbredt fenomenet er, hvilke tiltak som finnes og hvordan vi som kommune kan møte utfordringene på best mulig måte.

2.0 Kartleggingsprosess, metode og kilder

2.1 HKH-metoden

Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) er en analytisk tilnærming til sosialfaglige problemstillinger. HKH er utviklet fra metoden Rapid Assessment & Response (RAR), et verktøy utviklet av Verdens Helseorganisasjon. HKH-metoden er utviklet og tilpasset norske forhold av KORUS Bergen, i samarbeid med Utekontakten i Bergen. KORUS Bergen har utarbeidet en manual for opplæring i metoden (Berg og Flesland, 2014).

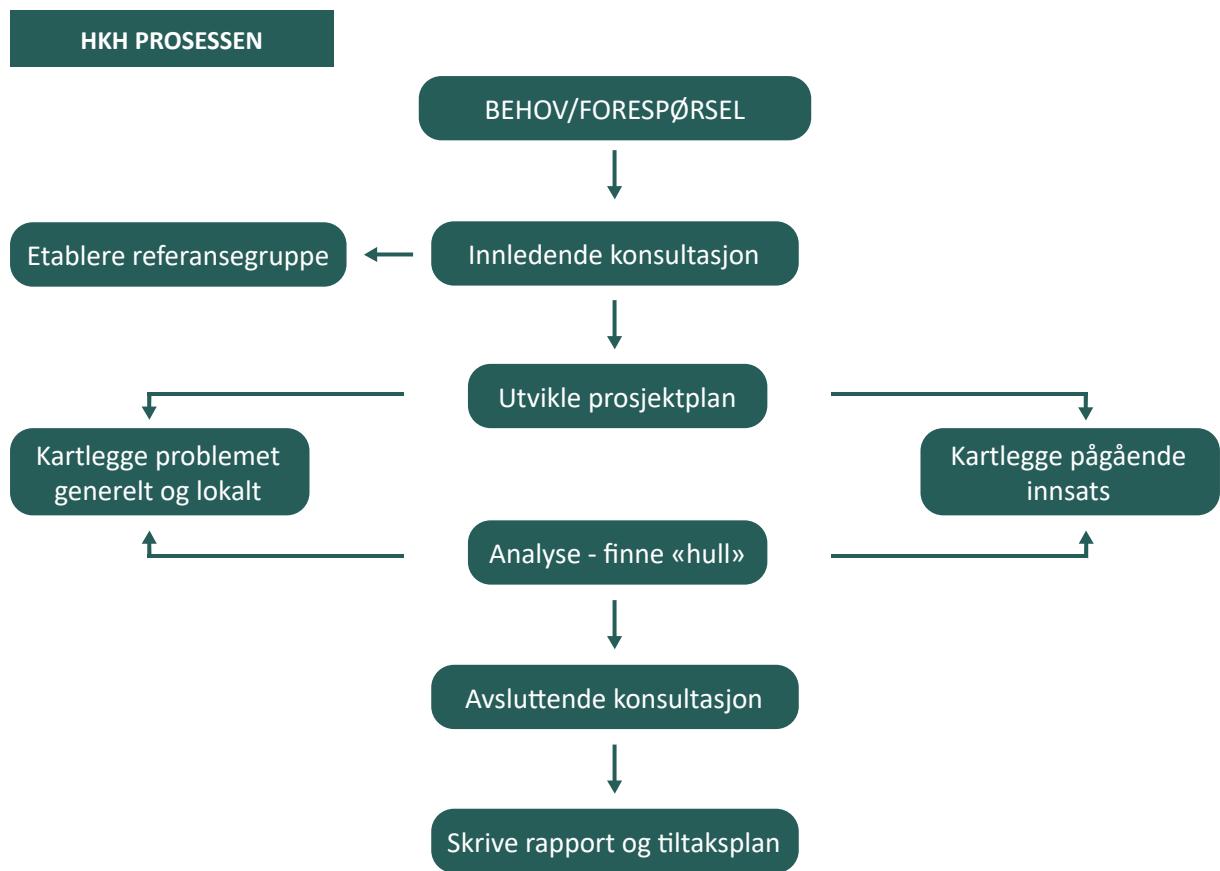
Formålet med bruk av HKH har vært å utvikle og bruke en metode for kartlegging av sosiale og helsemessige problemområder. Det karakteristiske trekket ved en HKH er at man kartlegger både et spesifikt problemområde og pågående relevant innsats knyttet til problemområdet samtidig. Videre benyttes metodetriangulering gjennom en kombinasjon av ulike kvalitative og kvantitative metoder. I en kartlegging sikrer man dermed pålitelighet ved at man kryss-sjekker funn på tvers av datakilder og metoder. En HKH tilstreber ikke vitenskapelig perfektjon, men formålet med en HKH er derimot å sikre god nok kunnskap til å handle, altså et godt nok grunnlag til både å foreslå og gjennomføre en handlingsplan med dagsaktuelle tiltak for å møte aktuelt problemområde på best mulig måte (Berg og Flesland, 2014).

En HKH følger en spesifikk prosess, som er visualisert i modellen (figur 1). Metodens styrke er hurtig belysning av ett eller flere problemområder, som kan følges opp med rask og hensiktsmessig innsats knyttet til håndtering av problemet. HKH-metoden er egnet for å kartlegge marginaliserte grupper, i særlig grad miljøer og arenaer der hjelpeapparatet normalt har lite innsyn. Utekontakten i Bergen har opparbeidet seg gode erfaringer ved bruk av metoden gjennom 15 tidligere kartlegginger i perioden 2002–2023, alle under veiledning av KORUS Bergen.

Denne kartleggingen er gjennomført som en del av et nasjonalt HKH-prosjekt, der fire kommuner har gjennomført kartlegginger parallelt, alle med tema knyttet til ungdomskriminalitet. Gjennom prosjektet ønsket man å videreutvikle og oppdatere HKH-metoden, og gi de ulike teamene anledning til å dele erfaringer og lære av hverandre underveis i prosessen.

2.2 Innhenting av informasjon

Figur 1.

Figur 2.

Innledende og avsluttende konsultasjon

Kartleggingen startet med en innledende konsultasjon, der ulike instanser som trolig er i kontakt med ungdom som begår eller har blitt utsatt for ran ble invitert. Møtet ble holdt 22. mai 2024. På møtet deltok 37 personer fra 29 ulike statlige og kommunale instanser, frivillige og ideelle organisasjoner. Målet med møtet var å samle opplysninger om tema knyttet til kartleggingen, samt gi grunnlag for kartleggingens målsetting og valg av nøkkeltema.

Avsluttende konsultasjon ble avholdt 29. november 2024 og markerte slutten av datainnhenting. På dette møtet deltok 42 personer fra 36 ulike statlige og kommunale instanser, frivillige og ideelle organisasjoner. Deltagerne fikk anledning til å kommentere funn og diskutere forslag til mulige tiltak.

Referansegruppe

En referansegruppe skal i løpet av kartleggingen gi tilbakemeldinger på funn, innspill til kartleggingsprosessen og drøfte nåværende og fremtidige tiltak. I denne kartleggingen har referansegruppen bestått av representanter fra Byrådsavdelingen for barnevern, sosiale tjenester og mangfold, Utekontakten i Bergen, Politiet, Bufetat, SLT-koordinator og erfaringskonsulent. I tillegg har kartleggingen hatt en egen referansegruppe bestående av ungdom. Hensikten med referansegruppene har vært å sikre lokal deltagelse, eierskap og engasjement, og med referansegruppen bestående av ungdom har teamet sikret medvirkning fra målgruppen på flere nivåer av kartleggingen.

Eksisterende informasjon- forskning og statistikk

Årsrapporter, prosjektrapporter, statistikk og forskningsartikler er innhentet for å gi bakgrunnsinformasjon til kartleggingen, og for å underbygge funn.

Telefonintervju

Instanser/tiltak som kunne tenkes å ha kunnskap om temaet for kartleggingen ble kontaktet. De ble blant annet bedt om å identifisere hva som kjennetegner situasjonen til ungdommer som har begått eller blitt utsatt for ran, beskrive i hvilket omfang de hører om ran blant ungdom, beskrive metoder og bakenforliggende årsaker, samt hvilke tjenestetilbud og eventuelle mangler i tjenestetilbudet de kjenner til. Intervjuene ble gjennomført som standardiserte telefonintervjuer og 37 informanter bidro med informasjon til kartleggingen.

Intervju av nøkkelinformanter

Det ble gjennomført ni semistrukturerte intervjuer med nøkkelinformanter. En nøkkelinformant er en person som har en «ekspertkunnskap» i forhold til det feltet som skal belyses. Personen kan ha kjennskap til temaet gjennom sitt arbeid eller ha en spesiell innsikt i feltet som privatperson. Våre nøkkelinformanter besto av utvalgte ansatte i tjenester som jobber tett med målgruppen og to litt eldre ungdommer med inngående kjennskap til miljøer der det begås ran.

Intervju av målgruppen

Det er gjennomført ni semistrukturerte intervjuer med ungdommer i målgruppen. Våre målgruppeinformanter ble rekruttert via feltarbeidere som kjenner til ungdommene gjennom det oppsøkende arbeidet til Utekontakten. Ungdommene som ble intervjuet har god kjennskap til risikoutsatte miljøer. De ble ikke spurt om egne erfaringer, men ble bedt om å fortelle hva de vet om tema ut fra miljøet de kjenner til.

Noe av informasjonen om opplevd trygghet blant ungdom generelt i Bergen er innhentet fra Utekontaktens eget fagsystem. Totalt innhentet feltarbeidere informasjon fra ungdom om temaet på 42 feltøkter på ulike skoler og bydeler i Bergen, og det ble snakket med i overkant av 200 ungdommer. Informasjonen er brukt som en del av innhenting av informasjon fra målgruppen. Følgende spørsmål ble stilt ungdommene:

- Har du noen gang opplevd å føle deg utrygg når du har vært ute med venner eller alene?
- Hvis ja; hvor?
- Tar du spesielle forhåndsregler før du går ut?
- Er det noen spesielle steder i Bergen du unngår å oppsøke/dra til?

Avsluttende ungdomsmøte

Etter datainnhentingsperioden ble ni ungdommer i alderen 16–19 år invitert til et avsluttende ungdomsmøte. Her ble ungdommene presentert for funn og fikk anledning til å kommentere disse, drøftet påstander knyttet til funnene, samt fikk komme med innspill til forslag til tiltak.

Begrepsavklaring

- Målgruppe: barn og ungdom i Bergen kommune mellom 11–18 år som har begått ran.
- Ran: «*For ran straffes den som med forsett om vinning for seg selv eller andre bemektiger seg en gjenstand som tilhører en annen ved å øve vold mot en person eller ved hjelp av trusler som fremkaller alvorlig frykt for vold mot noens person. For ran straffes også den som ved slike midler tvinger noen til å foreta handling som volder tap eller fare for tap (straffeloven §§327 og 328). Bortføring av en person i utpressingsøyemed, «kidnapping», er derfor juridisk sett ran eller forsøk på det. I andre tilfeller kan ran ligge på grensen mot tyveri, for eksempel hvis man river en ting fra en annen uten ellers å tilføye ham noen overlast (veskenapping).*»

–Store norske leksikon

3.0 Funn fra kartleggingen

Dette kapittelet vil ta for seg funn fra kartleggingen som omhandler problemområdet. Først presenteres funn rundt hva som kjennetegner fenomenet ran blant mindreårige, med en beskrivelse av motiv, metoder og andre forhold rundt fenomenet som er blitt beskrevet i informasjonsinnhentingen. Videre presenteres funn knyttet opp mot hva som kjennetegner situasjonen til målgruppen.

3.1 Fenomenet ran blant mindreårige

Gjennom kartleggingen kom det frem en beskrivelse av to litt ulike ranskategorier. Den ene ranskategorien handler om ran av penger og verdifulle gjenstander som lett kan omsettes, herunder kostbare statussymboler, merkeklær, belter, capser og airpods. Samtidig beskrives en annen kategori som omhandler ran av rusmidler og penger innad i et miljø der ungdom er involvert i salg av rusmidler. Tjenestene virker å kjenne best til den første kategorien av ran, mens nøkkelinformanter og målgruppeungdom beskriver den andre kategorien i like stor grad. Det beskrives også av informanter at de yngste i større grad begår ran i den første kategorien, og at det er litt eldre ungdommer som har større tilhørighet i et risikoutsatt miljø som er mest involvert i den andre ranskategorien. I hvor stor grad disse to ranskategoriene henger sammen, eller er overlappende har ikke kartleggingen noen tydelige funn på. Det har ikke blitt stilt noen direkte spørsmål knyttet til dette i intervjuene, siden dette skillet først ble tydelig mot slutten av kartleggingsprosessen. Kartleggingen finner at begge ranskategoriene opptrer på jevnlig basis blant ungdom i Bergen slik situasjonen er i dag. Sett i lys av trusselvurderingen fremlagt av politiet i november, samt uttalelser i intervjuene som peker mot at noen yngre ungdommer blir rekruttert av eldre inn i mer omfattende kriminalitet, kunne det vært interessant å kartlegge rekruttering til kriminelle miljøer ytterligere.

Nøkkelinformant:

«Enkelte ser opp til Malmømiljøene, noen ønsker slike tilstander. Noen tenker seg ikke så godt om. Variasjon på om de er løpegutter eller sitter høyere opp – da får de andre til å rane. Da bruker de statusen, og får ungdommer under 15 til å rane for seg.»

Forekomst av ran blant mindreårige

År	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Sum
2007	4		1	1						1			7
2012	2						1						3
2017							1			3			3
2023	1	4	1	7	8	6		2	7	9	1	6	52
2024	4	4	2	1	4	15	1		2	3	8	2	46

Antall ran med mindreårige som identifisert gjerningsperson, Bergen kommune.

I kartleggingen fremkommer det at nesten alle informanter kjenner til mindreårige som har begått ran. I intervju med tjenestene rapporterte flere innledningsvis at de ikke hadde inngående kjennskap til fenomenet, men gjennom besvarelsene kom det frem at informantene likevel satt på mye kunnskap om temaet gjennom ungdommer de kjente til. Tall fra politiet viser en tydelig økning i ran blant unge fra midten av 2022, og selv om omfanget varierer noe i perioden har økningen vedvart og trenden er tydelig. Når det gjelder hvor ofte informanter kjenner til at mindreårige begår ran har dette blitt beskrevet ulikt, fra ukentlig til månedlig. I målgruppeintervjuene var det stor variasjon på svarene på dette området, der noen beskrev månedlig forekomst av ran til at noen informanter oppgav mange ganger i uken. Det fremkommer at omfanget av ran varierer, med opphopning av ranstilfeller i perioder, noe tallene fra politiet også bekrefter.

Et tydelig funn er at informantene beskriver store mørketall med tanke på anmeldelser av ran. Dette beskrives både av ansatte i tjenester som jobber tett med målgruppen, men kommer enda tydeligere frem i intervju med målgruppen selv. Dette kan tyde på at politiets statistikk beskriver et minimum av omfanget. I politiets statistikk fremkommer også kun saker der gjerningsperson er kjent, noe politiet selv oppgir at utelater en del saker som har blitt anmeldt. Det er i tilknytning til dette også et tydelig funn at det er frykt for represalier som hindrer anmeldelser. Dette gjelder både i tilfeller av ran av verdifulle klær og gjenstander der ransutsatt har blitt truet i en slik grad at vedkommende ikke tør å anmelde, men kan samtidig gjelde frykt som kommer av at ransutsatt vet hva de som begikk ranet har gjort tidligere og er i stand til å gjøre.

Kartleggingen finner også at det særlig er ran som gjøres i tilknytning til miljø der ungdom er involvert i salg av rusmidler som ikke anmeldes. Både fordi det å anmelde vil kunne avsløre egen kriminalitet, men også i stor grad på grunn av frykt for represalier. Informanter beskriver at denne frykten er reell, og at ransutsatte risikerer å bli banket opp, ydmyket og ranet dersom de har anmeldt noen fra en annen gruppering. Målgruppeinformanter forteller om eksempler der de kjenner til at ungdommer som har anmeldt har opplevd å bli utsatt for gjentatt gjengjeldelse i lang tid i etterkant av en anmeldelse, og at personer som har anmeldt tidvis ikke opplever å bli ivaretatt av politiet og andre tjenester i oppfølgingen etter en straffesak. Informanter oppgir også at enkelte ungdommer innad i risikoutsatte miljøer unngår å anmelde fordi de heller ønsker å ta hevn selv, ved å rane eller utøve vold mot personen det gjelder.

Utdrag fra målgruppeintervju, gutt 16 år

Hva tenker du gjør at ungdommer ikke anmelder?

«Fordi de er redd eller fordi de kjenner hverandre. Det er ofte 4–5 personer som står bak, styrer flere folk. En som er tøffere og skumlere som har løpegutter som gjør det for han. Når du vet hvem det er, så vet du at de kommer etter deg hvis du anmelder.»

Sammendrag

- To ulike ranskategorier - «Ran av statussymboler» og «Ran av rusmidler og penger innad i miljø der ungdom er involvert i salg av rusmidler».
- Forekomst av ran blant mindreårige varierer, med opphopning av ranstilfeller i perioder.
- Funnene tyder på at det foreligger store mørketall.
- Frykt for represalier hindrer anmeldelser.

3.2 Motiv og metoder

Motiv

Status oppgis som et viktig motiv og det beskrives at status kan oppnås både ved å utføre et ran, og gjennom selve ransutbyttet. Ved å rane får ransutøver respekt i enkelte miljøer, får vist at de får til noe, samt oppnår makt og bygger frykttkapital. Å gå med det som tilranes kan også gi status i seg selv. Det fremstår også være et økonomisk motiv, da de ønsker seg noe som de ikke har mulighet til å skaffe seg på lovlige vis. Samtidig oppgis det av informanter at det meste som ranes, selges videre. Spenningssøking oppgis også som et viktig motiv, særlig blant yngre som raner. Det beskrives at et vellykket ran der de ikke blir tatt gir adrenalin og mestringfølelse, og at jakten på denne følelsen blir en drivkraft og motivasjon for å fortsette med ransutøvelse for enkelte ungdommer.

Kartleggingen viser at det ofte er konflikter som ligger til grunn for en stor andel av ranene som begås. Samtidig finner kartleggingen at det også forekommer ran av tilfeldige ofre. Dette skillet ser ut til å henge litt sammen med de to ulike ranskategoriene som er beskrevet. I ran av statusobjekter beskriver informantene at disse kan oppstå ved at man ser noen som har noe man har lyst på og bestemmer seg for å ta det. En beskrivelse som dukket opp under kartleggingen er å rane «jackpots», som er personer som går med dyre klær, klokker og andre verdifulle gjenstander på seg. Det beskrives samtidig at slike ran også kan være planlagt på forhånd ved at de oppsøker noen som besitter noe de selv ønsker å tilrane seg, eller det gjøres på bakgrunn av hevn eller en underliggende konflikt. I den andre ranskategorien som er tilknyttet miljøer av ungdom som selger rusmidler, fremstår ranene i all hovedsak som planlagte. Her oppgir nøkkelinformanter og målgruppeinformanter at ran i stor grad forekommer som hevn og/eller et ønske om å vise makt knyttet til territorielle områder. Dette finner vi særlig beskrivelser av i intervjuer fra målgruppen. Det benevnes at enkelte er tilknyttet ulike grupperinger som ikke tillater salg i «sine» områder. Målgruppen trekker frem at ungdom kan være særlig utsatt for kriminalitet dersom de tilhører en gruppering og drar til et område der det er konflikt med en annen gruppering. Ungdommene i målgruppeintervjuene bruker selv ofte betegnelsen «beef» på konflikter.

Utdrag fra målgruppeintervju, gutt 16 år beskriver «beef»:

«Om to forskjellige gjenger raner hverandre, så vil det bli krig, slossing og de raner hverandre. De kjemper gjerne om å være på toppen. De fleste vil være på toppen. De vil ha respekt. Jo mer du gjør jo mer respekt får du.»

Ransmetoder

Et typisk ran gjennomføres av flere mot et mindretall. Ranssituasjonen inneholder trusler om vold og ofte også trussel om bruk av kniv. Det fremkommer få beskrivelser av faktisk bruk av kniv, men det snakkes mye om at det er en del som går med kniv. I materialet hentet fra feltøkter kommer det tydelig frem at ungdommene er opptatte av dette, der ungdom fra ulike bydeler og med ulike bakgrunn beskriver at de har hørt at ungdom bærer kniv for å beskytte seg. Sosiale medier brukes som kommunikasjonskanal, og har en rolle i planlegging og deling av hendelser i etterkant. Filmer deles i lukkede grupper, og det kommer tydelig frem at enkelte ransepisoder er kjent for ungdommer på tvers av bydeler og grupperinger.

Selve ranssituasjonen er ikke alltid så åpenbar og voldsom som man kanskje kan se for seg, og av flere informanter beskrives det vi vil betegne som «stille» ran. Utenfra kan det se ut som om ungdomsgrupperinger bare prater sammen eksempelvis på en bussterminal, mens det faktisk gjennomføres et ran. Et funn i kartleggingen er at en del ran er på grensen mellom tyveri og ran, noe som også problematiseres i ransdefinisjonen hentet fra Store norske leksikon. En metode som beskrives er at ungdom ber om å få «låne» noe som ikke gis tilbake, der disse situasjonene kan eskalere til å innebære trusler og vold dersom ransutsatt ikke vil gi gjenstanden fra seg. Selv om situasjonen utad ikke alltid fremstår spesielt truende, kan det være en form for uuttalt trussel i bildet ved at den ransutsatte kjenner til hva ransutøver har gjort tidligere, og personene som er involvert har opparbeidet seg en frykttkapital som er kjent for den ransutsatte.

En annen ransmetode som trekkes frem av målgruppen er å lokke og lure offeret til å møte opp et sted. Eksempelvis kan ransutøver få andre til å avtale at ransutsatt skal møte en «venn» på et oppgitt sted, men blir i stedet møtt av en gruppering som skal rane ungdommen. Enkelte informanter nevner også «Vipps-ran» som metode, men det fremkommer ikke av kartleggingen at dette er noe som er veldig utbredt i Bergensområdet. Et «Vipps-ran» kan gjennomføres ved at personer ber en person vise saldo, for så å true personen til å vippe eller ta ut penger til vedkommende. Slike ran har stor oppklaringsmulighet, men det forutsetter at ransutsatt faktisk anmelder forholdet.

Hvor skjer ranene

Ran blant mindreårige kan ifølge informanter forekomme i store deler av byen, der ungdom oppholder seg. Alle bydeler er blitt nevnt, men sentrum, Åsane, Fyllingsdalen og Bergen sør i noen større grad enn andre. At ran oppstår i tilknytning til trafikkknutepunkt oppgis også av en stor del av informantene. Dette er typiske møtesteder for ungdom, og det er lett å komme seg unna i etterkant av en hendelse. Det beskrives at ungdommene har ulik bydelstilhørighet, og ofte begår ran i andre bydeler enn den de selv tilhører. Politiets statistikk viser en overvekt av anmeldte ranstiltfeller i Bergen sør, samt en overvekt av bydelstilhørighet på gjerningspersoner fra Bergen vest i 2024.

Opplevd trygghet

Kartleggingen finner at mindreårige raner andre mindreårige, og at hovedvekten av ran begås blant ungdommer som kjenner til hverandre. I intervju med målgruppen fra feltøktene, der ungdom fra ulike miljøer og med ulik bydelstilhørighet ble spurt om opplevd trygghet, forteller ungdommer at de generelt opplever stor grad av trygghet fordi de vet hvilke ungdommer som driver med ran, og at de ikke kjenner seg utsatt med mindre de er tett på disse grupperingene. Mange ungdommer kategoriserer hverandre i ulike grupperinger som «soss», «ghetto, gangster» eller «basic», og det er særlig ungdommer som kategoriseres som «ghetto» eller «gangster» ut fra klesstil og væremåte ungdommene oppgir har større sannsynlighet for å være i et miljø der ran kan forekomme. Samtidig beskriver en del av ungdommene at det er enkelte områder de unngår på kveldstid; her oppgis blant annet Åsane terminal av mange av de som er intervjuet. Når det gjelder å unngå områder beskrives det i størst grad å handle om utrygghet knyttet til voksne personer fra etablert rusmiljø mer enn utrygghet knyttet til andre ungdommer. Disse funnene er noe motstridende til svar vi får i intervju med voksne i tjenestene, der mange beskriver at de tror at ungdommer generelt opplever større grad av utrygghet grunnet økt ungdomskriminalitet nå enn før. Tall fra Ungdata viser at ungdom skårer høyt på opplevd trygghet i sitt nærmiljø i Bergen (Ungdata, 2024).

Utdrag fra ungdomsmøte:

«Ja det er trygt å være ungdom i Bergen. Med mindre du er inni de miljøene som driver med det, eller du bærer en gjenstand som har veldig stor verdi med tydelig merke. Det er trygt å være ungdom i Bergen, så lenger du bruker vett.»

Sammendrag

- Status, økonomisk ulikhet, hevn og spenningssøking oppgis som viktige motiv.
- Konflikt ligger til grunn for en stor del av ranene som begås.
- Noen er tilfeldige ransofre.
- Overtallsituasjoner, direkte eller indirekte trusler om vold, herunder trussel om bruk av kniv blir benyttet ved ran.
- Ransutsatt kan bli lokket til avtalt sted.
- Ran forekommer i alle byområder.
- Ungdom generelt oppgir at de føler seg trygge, så lenge de ikke er i kontakt med et risikoutsatt miljø.

3.3 Hva kjennetegner de som begår ran og ransutsatte

Kartleggingen finner at det i all hovedsak er gutter som begår ran, med noen få beskrivelser av enkelte jenter som informantene kjenner til. I tilknytning til dette beskrives det også at gutter raner andre gutter, og at når jenter raner så er det andre jenter de raner. Informanter i målgruppen forteller at det blir sett på som svært normbrytende dersom gutter raner jenter innad i ungdomsmiljøet. Alder på de informantene kjenner til som har begått ran er beskrevet fra 12 års alderen opp til 17 år, og mange beskriver at hovedvekten av de som begår ran er rundt 14–15 år.

Målgruppens livssituasjon

I Oslo Economics rapport «Kjennetegn ved barn og unge som begår kriminelle handlinger og virkninger av straff» (2022), beskrives det at barn og unge som begår kriminelle handlinger har svakere oppvekstvilkår enn øvrige barn og unge. Internasjonal forskning viser også økt risiko for kriminalitet hos barn og unge som har foreldre med psykiske helseproblemer, har foreldre som har dårlig økonomi, de vokser opp med aleneforelder eller ung mor, det er kriminalitet og rusbruk i hjemmet, samt om de har sosialt isolerte eller marginaliserte foreldre (Aase, et al., 2020).

Funn fra kartleggingen har i stor grad bekreftet dette bildet. Både informanter fra tjenester og målgruppen har beskrevet at ungdommene de kjenner til som har begått ran har hatt ulike former for utfordringer knyttet til oppvekstforhold og familiesituasjon. Det beskrives at flesteparten av ungdommenes familier har hatt kontakt med barnevernstjenesten fra tidlig av, og det oppgis at det gjerne er tilbudt mange tiltak, men at disse av ulike grunner ikke har klart å hjelpe familiene ut av utfordringene de har stått i. Det er også beskrevet at mange i målgruppen kommer fra familier med enslige forsørgere. Mange informanter beskriver også at det er gjennomgående at ungdommene som begår ran har hatt atferdsutfordringer og vansker med å følge opp skole, enten at ungdommene har mye fravær eller har falt helt ut fra skolehverdagen.

Gutt 15 år:

Hvordan ser livet til en som raner andre ut?

«Jeg har gamle kompiser som har begynt å rane folk, de har det ikke så bra hjemme. De skulker skolen og har droppet ut av vgs.»

I rapporten «Barn, unge og kriminalitet» av Folkehelseinstituttet beskrives hvordan atferdsutfordringer kan utvikle seg på ulikt vis hos barn og unge. Her beskrives to ulike grupper med henholdsvis «tidlig start-mønster» og «sein start-mønster». Unge som følger «tidlig start-mønster» beskrives som mer sårbare og ofte eksponert for flere risikofaktorer som ugunstige oppvekstbetingelser som fraværende foreldreskap og omsorgssvikt, og er i betydelig risiko for å utvikle et vedvarende negativt atferdsmønster. Hos ungdom med «sein start-mønster» viser atferdsutfordringer seg først i ungdomsårene (12–14 år), og disse har ikke nødvendigvis med seg vonde erfaringer fra barndommen. Dette mønsteret er vanligvis forbigående og henger antakelig sammen med et «modningsgap» eller identitetssøking og av sosiale prosesser – særlig fremprovosert av gruppepress fra problembelastede venner og svak grensesetting og tilsyn fra voksne. Med mindre de har pådratt seg et rulleblad eller rusavhengighet, har de større sannsynlighet for å komme seg tilbake på en normal utviklingsbane (FHI, 2020, s 28–31).

Noen informanter fra enkelte tjenester beskriver også at de kjenner til ungdommer som kommer fra det de beskriver som «mer ressurssterke» hjem, som også begår ran. Informantene vet mindre om disse, noe som kan forstås som en konsekvens av at dette gjerne er ungdommer som tjenestene ikke har kjent til så lenge. Målgruppeinformantene beskriver heller ikke denne gruppen i noen uttalt grad. En hypotese kan være at våre informanter i denne kartleggingen i størst grad har beskrevet ungdom som tilhører «tidlig start-gruppen», og at de øvrige som omtales og fremstår være en del av totalbildet av ransutøvere som tjenestene ikke kjenner så godt til, hører inn i «sein start-gruppen».

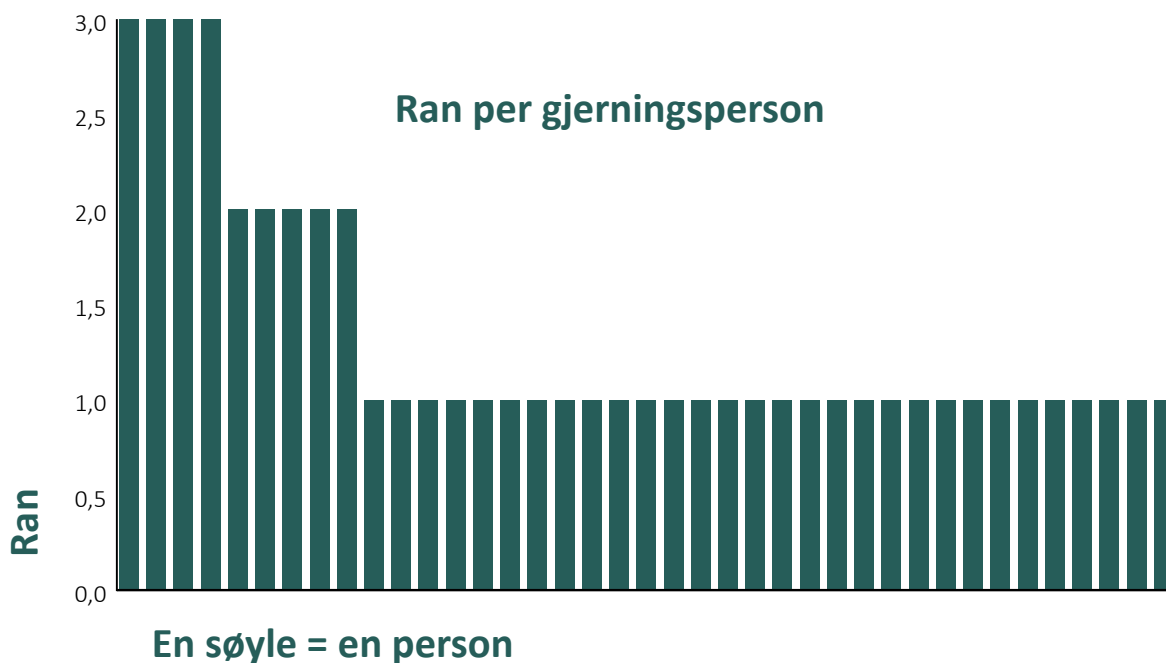
Bakgrunn

Kartleggingen viser at ungdom med både etnisk norsk og flerkulturell bakgrunn begår ran, men at ungdommer med flerkulturell bakgrunn trolig er noe overrepresentert i forhold til befolknings-sammensetningen. Dette kan ha mange årsaker, og en nærliggende hypotese er at familiene til disse ungdommene oftere har en utfordrende sosioøkonomisk situasjon og en opphopning av faktorer som kan gi levekårsutfordringer. Eksempelvis trangboddhet, store omsorgsoppgaver, og lavere inntektsgrad i familiene. Tall fra folkehelseoversikten viser at 60 % av barna i lavinntekts-husholdningene i Bergen kommer fra hjem med innvandrerbakgrunn (Folkehelseoversikten, 2023). Utfordringer med språk- og systemforståelse kan også vanskeliggjøre samarbeid mellom hjem-skole, og andre tjenester familiene er i kontakt med. Informanter i målgruppen viser eksempelvis til at ungdommer som kommer fra hjem der foreldre ikke forstår norsk, oversetter brev fra skole og andre instanser, og gjengir et annet innhold enn det som står der. En konsekvens av dette blir dermed at foreldrene ikke kjenner til hvilke utfordringer ungdommen faktisk står i. Det er altså en rekke forhold som bidrar til at ungdommer i denne gruppen er overrepresentert, og det må anerkjennes at funnene peker mot at tjenestene ofte ikke lykkes med samarbeidet med en del familier med innvandrerbakgrunn slik disse familiene blir møtt i dag.

Rusmiddelbruk

Det beskrives at mange i målgruppen er en del av et miljø der rus er en del av bildet, uten at ungdommenes hovedutfordring nødvendigvis er et bekymringsverdig rusmiddelbruk. Informantene sier lite om målgruppens egen rusmiddelbruk, og det fremkommer ikke at det er utbredt å ha store rusmiddelutfordringer i målgruppen. Likevel beskrives det at illegale rusmidler er en del av miljøet de er i, og at det forekommer både noe eget bruk, samt salg av rusmidler for å oppnå den økonomiske gevinsten de ser enkelte opparbeider seg i dette miljøet. Kartleggingen har ikke spurt spesifikt etter hvilke rusmidler som eventuelt benyttes, men det er bruk av alkohol og cannabis som oftest blir trukket fram av informantene når de nevner rusmidler. Flere informanter trekker også fram bruk og salg av vape (e-sigaretter) som noe mange i målgruppen er involvert i.

Omfang av ransutøvere

Ran med gjerningsperson under 18 år, 2024. Vest politidistrikt

Hvor mange ungdommer informantene kjenner til som begår ran i Bergen varierer, og de høyeste tallene kommer fra målgruppeintervjuene. De fleste informantene har oppgitt et sted mellom 10 og 30 mindreårige som de vet har begått ran. Tall fra Politiet for «ran med gjerningsperson under 18 år» så langt i 2024 (17. oktober), oppgir 35 saker med til sammen 39 ulike gjerningspersoner (se tabell på side 14). Kartleggingens funn peker mot at det er et sted mellom 10 og 30 mindreårige som aktivt begår ran i Bergen per i dag, og informantene beskriver at de ungdommene de kjenner til som raner, ofte raner flere ganger. Politiets statistikk har et høyere antall gjerningspersoner i sine tall og beskriver færre gjengangere enn det våre informanter peker på. Dette kan kanskje handle om at politiet i sin statistikk har fanget opp flere av «førstegangsrane» som raskt kan hjelpes ut av problematikken igjen, mens de våre informanter peker på er de som begår gjentatt kriminalitet, og kun en liten del av ranene de har begått er avdekket av politiet. En annen hypotese kan være at tilfanget av nye ransutøvere i løpet av et år gir et høyere totalt antall enn det kartleggingen fanger opp i en kortere kartlegningsperiode. Det er usikkerhet knyttet til dette, og kartleggingens funn gir trolig ikke et fullstendig bilde av omfanget av ransutøvere.

Hvem er de ransutsatte

Kartleggingen finner at flere av de som er utsatt for ran, også begår ran selv. Informanter beskriver at noen ungdommer som utsettes for ran, selv blir ransutøvere når de skal hevne seg og at dette kan være veien inn i ransutøvelse for noen. I utgangspunktet er disse en del av et miljø der ran forekommer, og beskrives som ungdom med mye av det samme utfordringsbildet som målgruppen som ble beskrevet tidligere i rapporten.

Samtidig beskriver informanter at en del er tilfeldige ofre, særlig i kategorien ran av statussymboler. Dette beskrives som en mer sammensatt gruppe ungdom, der enkelte ikke har noen tilknytning til et risikoutsatt miljø fra før av. Det beskrives i stedet at flere kommer fra mer velstående familier, og blir utsatt for ran fordi de går med et dyrt klesplagg eller andre verdifulle gjenstander som ransutøver ønsker seg. Det beskrives samtidig at noen av de som utsettes for ran i denne kategorien også kjenner til og vet hvem ransutøver er fra før av, uten at de er i samme vennegruppering. Bergen er en relativt liten by og ungdommer har kjennskap til hverandre på tvers av skoler og bydeler.

Informanter beskriver at mange av de som er blitt utsatt for ran opplever frykt, skam og utrygghet, også de som selv er involvert i kriminalitet. Mange vegrer seg for å møte opp på skolen og isolerer seg på fritiden i etterkant av ranshendelsen, og for enkelte får det store konsekvenser for generell hverdagsfungering. Det fremstår ikke som det er noe tydelig system for oppfølging av ransutsatte, og at dette er en mangel i hjelpeapparatet. Frykten for represalier beskrives som et hinder for anmeldelser, både for ransutsatte som er en del av et risikoutsatt miljø fra før av og hos de som er tilfeldige ofre.

Sammendrag

- Flere av de som begår ran har ofte hatt tidlig kontakt med hjelpeapparatet, grunnet ulike utfordringer knyttet til oppvekstforhold og familiesituasjon.
- Flere av de som begår ran har en utfordrende sosioøkonomisk situasjon.
- Flere av de som begår ran er i kontakt med et miljø som selger rusmidler.
- Flere av de som begår ran, blir også utsatt for ran.
- Ransutsatte opplever frykt, skam og utrygghet.

4.0 Funn pågående innsats

Funn i kartleggingen viser at det er mange bakenforliggende årsaker til at mindreårige begår ran, og at ransutøvelse er en del av et større utfordringsbilde. I dette kapittelet presenteres derfor funn knyttet opp mot både den generelle innsatsen som gjøres for å hindre at ungdommer begynner med kriminalitet og hvordan det jobbes med de mindreårige som allerede begår kriminalitet i dag.

4.1 Generell kriminalitetsforebyggende innsats

Som beskrevet i kapittelet om målgruppen viser kartleggingens funn at ungdom som begår ran i all hovedsak har vært i kontakt med ulike hjelpetjenester før de begår ran. Informantene beskriver at familiene og ungdommene ofte har vært i kontakt med barnevernstjenesten av ulike grunner, at det for mange er utfordringer knyttet til skolefravær og for noen også bekymring knyttet til rusmiddelbruk. En viktig del av den pågående innsatsen er dermed den generelle kriminalitetsforebyggende innsatsen som gjøres i kommunen. Det finnes ikke særskilte innsatser rettet mot ran, og kartleggingen finner heller ikke at det nødvendigvis er behov for å iverksette nye spesifikke ranstiltak. Kartleggingen viser likevel at det er nødvendig å styrke og videreutvikle den forebyggende innsatsen som allerede gjøres på ulike nivå i kommunen.

I saksframstillingen til «Felles innsats mot ungdomskriminalitet» blir kommunens generelle kriminalitetsforebyggende innsats beskrevet godt. Bergen kommune arbeider etter SLT-modellen, som står for *Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak*. SLT-arbeidet er forankret i sentralt politiråd der øverste ledere i kommune og politi, samt politikere deltar. Det er i tillegg fire lokale politiråd i byområdene, med relevante deltagere fra kommune og næringsliv, som møtes jevnlig. Modellen skal sikre at ressursene i kommunen og politiet blir mer samkjørt og målrettet. I tillegg har kommunen flere tilbud innenfor både oppvekstfeltet og hjelpetjenestene som treffer målgruppen. God universell forebygging er blant annet gode barnehager, skoler, helsestasjoner og fritidsklubber. Bergen har tre Fysakhaller(aktivitetshus) og helsestasjon for ungdom i hvert byområde. Kommunen gir også støtte til en lang rekke kulturaktiviteter og til frivillige organisasjoner som for eksempel V13, Røde kors, Forandringshuset og Spillhuset (hentet fra bystyresak 2024/56008-2). Se vedlegg 1 (side 26) for en mer utfyllende beskrivelse av ulike forebyggende tjenester og hjelpetilbud.

Politiet har også egne ansatte som jobber med barn og unge i både bekymrings- og straffespor. Det trekkes frem av informanter i kartleggingen at de opplever at det har blitt færre som jobber direkte med barn og unge i politiet de siste årene, og at disse nå er mindre synlige i ungdomsmiljøene. Flere peker på at det er behov for økt tilstedeværelse av politiet steder hvor ungdom oppholder seg uten at hendelser har oppstått i forkant. Politiet har behov for økte ressurser for å ha mulighet til å jobbe mer forebyggende med relasjonsbygging og slik kunne øke tilliten til politiet i ungdomsmiljøene.

Utekontakten, med oppsøkende sosialt arbeid som sin kjerneoppgave, er særlig rettet mot å fange opp sårbare unge. Det er også Utekontakten som blir trukket fram av målgruppeinformantene når de skal beskrive hvilke tiltak de kjenner til som kan hjelpe ungdommer som har det vanskelig og strever med kriminalitet. Dette kan trolig handle om at oppsøkende tjenester er den mest synlige tjenesten for disse ungdommene, med feltarbeidere som er til stede der ungdommene oppholder seg på ettermiddag, kveld og helg. Utekontakten har også prosjekter og tiltak som er særlig rettet mot å fange opp målgruppen, som eksempelvis jobbprosjektet «Inkludering gjennom deltidsarbeid». I dette prosjektet får rundt 100 ungdommer under 18 år i Utekontaktens målgruppe tilbud om jobb i ordinære bedrifter med tett individuell oppfølging av feltarbeidere årlig. Deltagelse i arbeidsliv kan være med på å forebygge utenforskap, utjevne økonomiske forskjeller, bidra til ansvarliggjøring og selvstendigjøring av ungdommene, samt være en viktig mestringsarena. Jobb beskrives av flere informanter som et godt forebyggende tiltak, og som noe det er behov for mer av.

Sammendrag

- SLT-modellen skal sikre at den rus- og kriminalitetsforebyggende innsatsen i kommunen er samkjørt og målrettet.
- Gode og inkluderende barnehager, skoler, helsetjenester og fritidstilbud er en viktig del av den universelle forebyggende innsatsen.
- Det er behov for at politiet styrker sitt forebyggende arbeid rettet mot ungdomsmiljøene.
- Utekontaktens tjenester er særlig egnet for å fange opp sårbare unge i målgruppen.

4.2 Oppfølging i etterkant av en ranshendelse

Når en ungdom har begått ran, tilbys i hovedsak tiltak via barnevernstjenesten og/eller Konfliktrådet.

Konfliktrådet

For ungdom under 15 år kan konfliktrådet gi tilbud om gjenopprettende prosess. Et slikt møte samler parter i en konflikt for at de gjennom dialog kan håndtere lovbrudd eller konflikter. På denne måten lærer ungdommene som deltar i mekling hva handlingen har medført den andre parten, og noen ganger lages en konkret avtale om hvordan ungdommene kan gjøre opp for seg eller hvordan de skal forholde seg til hverandre fremover. Mekling i konfliktråd kan benyttes både i straffesaker og sivile saker. Ungdommer over 15 år kan i tillegg bli ilagt ungdomsoppfølging, idømt ungdomsstraff og i noen tilfeller ungdomsfengsel. Ved ungdomsstraff og ungdomsoppfølging får ungdommene både gjenopprettende prosess og tverrfaglig oppfølging. Et oppfølgingsteam følger da opp tiltak i en individuelt utformet ungdomsplan i en periode på mellom 120 dager og ett år (Konfliktrådets nettsider).

Tiltak gjennom barnevernstjenesten

Den andre hovedvekten av innsats rettet mot ungdom som begår kriminalitet, er hjelpetiltak og institusjonsplassering gjennom barnevernstjenesten. Av hjelpetiltak vises det til tett individuell oppfølging av miljøterapeuter fra DUE tiltaket eller private tilbydere, samt MST som mye brukt og egnede tiltak for denne gruppen. En utfordring som løftes frem er kapasitetsutfordringer både på institusjoner og hjelpetiltak, samt at det kan være utfordrende å få familiene og ungdommene til å samtykke til tiltak. En annen utfordring som trekkes frem av tjenestene er ressursituasjonen i barnevernstjenesten og den hyppige utskiftningen av kontaktpersoner. Det beskrives at mange av disse familiene og ungdommene har lav tillit til barnevernstjenesten, og flere informanter stiller spørsmål til om barnevernstjenesten har ressursene og kompetansen slik situasjonen er i dag til å følge opp disse familiene i den grad det er behov for.

Ungdom under 15 år

For ungdom som er under 15 år baseres mye av tiltakene og hjelpen som settes inn på frivillighet. Gjennom kartleggingen gir både informanter fra tjenestene og ungdommer i målgruppen inntrykk av at å begå ran dersom man er under 15 år gir få konsekvenser, og beskriver at enkelte av ungdommene gir uttrykk for at de ikke bryr seg så mye om konsekvensene som gis. Opprettholdelse av mestringfølelsen, statusen og tilhørigheten til miljøet de er en del av, fremstår være viktigere for ungdommene enn alternativet tjenestene klarer å tilby.

Nøkkelinformant:

«Mange som driver med dette (ran) er i et miljø der de føler at «de er noe». Har tilhørighet, venner. Instansene ønsker at de skal gi slipp på dette for noe som er veldig abstrakt for dem.»

Det er også informanter som oppgir at det spekuleres i 15-års grensen, og at eldre ungdommer får yngre ungdommer til å utføre ran på sine vegne fordi det har tilsynelatende lav risiko. Samtidig må det understrekes at uttalelsene om lite merkbare konsekvenser for ungdommene er inntrykket andre ungdommer oppfatter utenfra. Informanter i eksempelvis barnevernstjenesten og konfliktrådet oppgir at mange unge gir et annet inntrykk i samtaler gjennom den faktiske oppfølgingen som gis. Politiet oppgir at de har justert sin praksis i møte med ungdom under 15 år som har begått ran for at det skal gi en merkbar konsekvens, ved å blant annet pågripe ungdommer som blir anmeldt hjemme, beslaglegge ransobjekter og kjøre hjem ungdommer som blir tatt i en hendelse. Politiet oppgir at de ikke benyttet disse mulighetene for reaksjoner for ungdom under 15 år i like stor grad tidligere.

Felles innsats mot ungdomskriminalitet

Som presentert innledningsvis er denne HKH-rapporten et av tiltakene i «Felles innsats mot ungdomskriminalitet» som ble behandlet i bystyret 04. september 2024. I denne saken presenteres en rekke konkrete tiltak som skal styrke innsatsen inn mot barn og unge som står i fare for å begynne med kriminalitet:

- Nytt tverrfaglig tilbud til barn, ungdom og deres foreldre ved alvorlig og gjentatt kriminalitet, for ungdom under 15 år.
- Innføring av en mentorordning knyttet til barne- og ungdomskriminalitet.
- Flere miljøveiledere i skolen.
- Styrke og koordinere innsatsen i frivilligheten for å forebygge utenforskap og ungdomskriminalitet.
- Tettere samarbeid med politiet på alle nivå.
- Styrke SLT-innsatsen i kommunen og videreutvikle arbeidet med modellen, herunder
 - Trygghetsprogrammet.
 - Økt bruk av gjenopprettende prosesser i skoler og fritidsordninger.
 - Utvikle en veileder for arbeid med rus og kriminalitet.
 - Utvikle en veileder for taushetsplikt og informasjonsflyt.
 - Tiltak for å forebygge førstegangskriminalitet.
- Et tettere samarbeid med næringslivet for å forebygge vinningskriminalitet og skape arbeid for ungdom.
- Utarbeide et deltidsarbeid-/lommepegeprosjekt for unge under 15 år.
- Bergen kommune blir medlem i Nordic Safe Cities.

Bystyresaken viser at kommunen tar økningen i ungdomskriminalitet på alvor, og at det er et ønske om å satse på forebygging og å etablere gode tiltak rundt ungdommer som trenger det. Samtidig er det ingen økonomiske ressurser som følger med i denne innsatspakken, og tiltakene må derfor finansieres eksternt eller ved å frigjøre ressurser innenfor etatenes eksisterende budsjettammer gjennom omprioriteringer. Denne kartleggingen er med på å styrke kunnskapsgrunnlaget rundt hvilke innsatser det er behov for og som må prioriteres i det videre arbeidet.

Sammendrag

- Mindreårige som har begått ran får i hovedsak tiltak gjennom barnevernstjenesten og konfliktrådet.
- Tjenester opplever at det er utfordrende å få ungdom og familier til å samtykke til tiltak.
- Tjenester som setter inn tiltak til målgruppen opplever kapasitet- og ressursutfordringer.
- Bystyret har vedtatt en tiltakspakke som skal styrke innsatsen inn mot barn og unge som står i fare for å begynne med kriminalitet.

5.0 Hva bør vi gjøre annerledes

I dette kapitlet trekkes frem noen konkrete behov og mangler som er funnet gjennom analysene av den pågående innsatsen sett opp mot funn i kartleggingen av problemområdet. Funn i kartleggingen viser at det er en sammensatt gruppe ungdom som raner, med ulike behov og utfordringer. Det finnes ikke ett tiltak man kan sette inn som virker raskt for disse. Det er nødvendig å rette blikket mot hele familien og situasjonen til ungdommene, og kartlegge hva den enkelte trenger.

5.1 Tidligere inn, tettere på

Et tydelig funn er at mange av disse ungdommene har hatt kontakt med hjelpetjenestene fra tidlig av, men av ulike grunner har tjenestene ikke klart å jobbe godt nok med familiene til at hjelpen har vært virksom. Målgruppen fremstår i hovedsak være en mindre gruppe av utsatt ungdom, som når de er kommet inn i et miljø som driver med kriminalitet, er vanskelige å nå og unndrar seg hjelp. Instansene trekker frem behov for styrket forebyggende innsats i barnehage og barneskolealder for å klare å identifisere og følge opp barn som strever på et tidligere tidspunkt. Risikofaktorene for å begynne med ran er de samme som risikofaktorer for annen skjevutvikling, og skal det lykkes med å forebygge fremtidige ransutøvere vil det være viktig å styrke den primærforebyggende innsatsen, samtidig som det iverksettes målrettede tiltak på selektert og indikert nivå. Informanter i kartleggingen viser også til at det er behov for å jobbe med hele familiene, da det ofte er flere hjelpebehov i familiene. Det pekes videre på at manglende ressurser i tjenestene begrenser muligheten til å jobbe så tett med familiene som det er behov for. Flere informanter i tjenestene problematiserer at mye av hjelpen som tilbys risikoutsatte familier er frivillig, og påpeker at noen tilbud burde være pålagt på et mye tidligere tidspunkt fordi det styrker muligheten til å jobbe med endringer i familien som kan påvirke barnet positivt på lang sikt. Andre informanter fremhever et behov for å jobbe med hvordan tjenestene kan tilby hjelp og etablere samarbeid med familier på mer hensiktsmessige måter fremfor å pålegge hjelpetiltak.

Forskning viser også hvor viktig det er å jobbe med hele familien når man oppdager unge som strever tidlig, og at den viktigste forebyggingen skjer i samspill i hjemmet mellom foreldre og barn (FHI 2020, s 65). I folkehelseinstituttets kunnskapsoppsummering «Barn, unge og kriminalitet» understrekes det at man i familier med barn med atferdsvansker ikke finner at det er hensiktsmessig med tiltak kun rettet mot barna eller skolen. I samme rapport er det også en tydelig anbefaling at alle tiltak som settes inn må være trygge. Dette innebærer at familieforhold og relasjoner må kartlegges grundig for å sikre at tiltakene ikke kamuflerer omsorgssvikt eller pågår uten resultater så lenge at utfordringer får eskalere uten at mer inngripende tiltak iverksettes. (FHI 2020, s 38). Når informanter i kartleggingen oppgir at mange av disse ungdommene har hatt ulike hjelpetilbud inne i lang tid uten effekt, tyder dette på at man ikke har klart å jobbe helhetlig nok rundt disse familiene på et tidlig tidspunkt.

Nøkkelinformant:

Hva er det som hindrer at de får hjelp tidligere? Nøkkelinformant:

«Barnevernet klarer ikke alltid å avdekke omsorgssvikten slik de burde. Familien sier nei. Tiltak virker ikke, hjelpetiltakene kommer til kort. Vi jobber ikke godt nok med familier med små barn. Når de kommer i ungdomsårene og viser symptomer selv så har ungdommen gitt opp, de har ikke lenger tiltro til voksne. Det er en god tanke at barn skal hjelpes hjemme, men noen ganger går dette for langt.»

5.2 Styrket samarbeid og koordinering

Mange beskriver samarbeidet mellom ulike tjenester som godt når det først er etablert. Samtidig beskriver flere informanter at det er en utfordring at tjenestene er presset på tid og andre ressurser, og det tar lang tid å etablere hensiktsmessige samarbeid. Det beskrives fortsatt en opplevelse av at mange jobber på «egen tue i egen etat», og at det burde være flere kontaktflater som legger til rette for samarbeid på tvers av ulike instanser. Det er gjennomgående at instanser beskriver samarbeidet med konfliktrådet som godt, og trolig kan dette blant annet handle om at de har en tydelig koordinerende rolle og sørger for fremdrift i sakene. Det fremkommer at godt samarbeid ofte er personavhengig og at mye avhenger av enkeltpersoners kjennskap til egnede tiltak, samt at det er krevende å holde i og følge opp samarbeid på tvers av ulike instanser. Enkelte informanter har etterlyst ansvarsgrupper rundt hele familier når det er utfordringer som viser seg tidlig.

5.3 Oppfølging av ransutsatte

Til tross for at det å bli utsatt for ran kan få store konsekvenser for de som utsettes for dette, fremstår det ikke finnes noen systematisk oppfølging av ransofre. Støttesenter for kriminalitetsutsatte oppgir at de i dag jobber lite med ungdom under 18, men ønsker å undersøke mulighetene for å jobbe mer med denne gruppen. Konfliktrådet kan også bistå med oppfølging dersom utsatte blir en del av en gjenopprettende prosess. Utover dette viser kartleggingen tydelig at frykt for represalier fortsatt er et stort hinder for anmeldelser, og funnene tyder på at å trygge ransutsatte kan bidra til å senke terskelen for anmeldelser og med det øke sjansene for at ransutsatte får tilbud om hjelp. Dette understreker behovet for utvikling og iverksettelse av trygghetsprogrammet, som er en del av tiltakspakken i «felles innsats mot ungdomskriminalitet». Trygghetsprogrammet skal gi systematisk oppfølging av unge utsatt for kriminalitet. Målet er at utsatte skal få tilbake trygghet i det offentlige rom, forhindre reviktimisering (økt sårbarhet for å bli utsatt for gjentatt kriminalitet), at utsatte søker beskyttelse i ungdomsgrupperinger hvor det begås lovbrudd og at utsatte selv blir utøver (Veileder, Trygghetsprogrammet). Kartleggingen anbefaler å samarbeide med ungdom i utarbeidelsen av programmet, for å sikre at man imøtekommer ungdommenes behov i et slikt tilbud.

5.4 Mangler i institusjonstilbud

Når det gjelder tiltak for ungdom gjennom barnevernstjenesten, trekkes manglende institusjonstilbud frem av både tjenester og målgruppen selv. Det beskrives både mangler i form av for få plasser, men også at dagens tilbud ikke klarer å ivareta ungdommene med dette utfordringsbildet tilstrekkelig. Informantene beskriver at de ikke har virkemidler for å klare å holde på ungdommene, og ramme dem inn i den grad de behøver. Flere informanter beskriver et behov for et tilbud med rammer imellom institusjon og fengsel for en del av disse ungdommene. Kartleggingen finner at det er behov for å utvide og videreutvikle dagens institusjonstilbud, samt sikre riktig kompetanse. Det kan også være behov for å klargjøre handlingsrommet som finnes i dag og sikre at det benyttes. Målgruppeinformantene trekker også frem mangler i dagens institusjonstilbud, og beskriver det som at institusjonene fungerer mest som et oppholdssted og at de som jobber på institusjon må engasjere seg mer i ungdommens liv.

Utdrag fra målgruppeintervju, jente 13 år.

Hva kan voksne gjøre annerledes for å gi bedre hjelp til ungdommer som driver med kriminalitet?

«De som gjør det (raner) bor på instu, de ansatte bryr seg ikke om de, ungdommene bare sover der og spiser der. De burde bry seg mer. Voksne som jobber med barn, bør bry seg mer.»

Hvordan kan de vise det?

«Alle barna som er på instu, de som jobber der vet jo de har hatt det vanskelig, snakke mer med de om hvordan de har det. Finne på gøy ting, ikke bare la det være et sted der de sover og spiser. Jeg har hørt at ungdommene sier selv at om instu eller foreldre hadde hjulpet meg mer, så hadde jeg ikke vært der jeg er nå.»

Det anbefales å se til hva forskning sier om hva som skal til for at et institusjonstilbud skal ha behandlingseffekt, og det pågår prosesser som ser på mulige utbedringer på dette feltet. I 2023 la Barnevernsinstitusjonsutvalget fram «NOU 2023:24 Med barnet hele veien. Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit», og i denne ble behovet for endringer i institusjonsbarnevernet grundig dokumentert. På bakgrunn av denne har regjeringen lansert en strategi for fremtidens institusjonstilbud, der ambisjonen er at: «Alle barn som trenger et institusjonstilbud skal få et helhetlig, forutsigbart og tilpasset omsorgs- og hjelpetilbud som styrker deres ressurser og fremtidsmuligheter». I strategien presenteres seks mål som skal bidra mot å nå denne ambisjonen. Regjeringen vil videre ta fatt i de viktigste utfordringene i kommunalt og statlig barnevern i kvalitetsreformen, som skal legges fram våren 2025. Denne skal inneholde konkrete tiltak og lovforslag som er nødvendige for å kunne nå målene i strategien (Regjeringen.no). På bakgrunn av samme NOU er det satt ned en hurtigarbeidende ekspertgruppe som skal utrede tiltak som kan settes i verk ovenfor gruppen unge som begår gjentatt og alvorlig kriminalitet. Ekspertgruppen skal blant annet se på behovet for nye institusjonstiltak som både ivaretar barnets beste og samfunnsvernet. Rapporten skal legges frem 01. mars 2025 (regjeringen.no/etakbu).

5.5 Konflikthåndtering

Kartleggingen finner at mange ran gjennomført av ungdom har bakgrunn i konflikter som oppstår mellom ungdomsgrupperinger, og tydeliggjør behovet for bystyrets tiltak om økt bruk av gjenopprettende prosesser i skole og fritidsordninger. Dette forutsetter at det finnes tilgjengelige voksne som barna og ungdommene har tillit til på disse arenaene, som kan avdekke konflikter som oppstår. Skolen er en allerede presset læringsarena, og som flere informanter har beskrevet ser de at det er behov for flere voksne som kan følge opp sosiale prosesser og jobbe med relasjonsbygging og veiledning ned i skolealder. Det må sikres at ansatte i barneskoler også er rustet til å håndtere barn med kriminalitetsutfordringer, og har kjennskap til hvor de kan henvende seg for å få hjelp. Dette understreker behovet for flere miljøveiledere i skolene, samt bedre utnyttelse av og samarbeid med tjenester som allerede tilbyr konflikthåndtering, som Gatemeglingstilbudet til Røde kors og konfliktrådet. Utekontakten kan også være en egnet samarbeidspartner i skolens arbeid med konflikthåndtering. Feltarbeidere som jobber oppsøkende, kan bistå direkte inn i konflikthåndteringsarbeid sammen med aktører som Gatemegling og konfliktrådet. I tillegg kan feltarbeidere følge videre opp prosesser med elever i skoletid, samt møte de aktuelle ungdommene igjen i oppfølging og oppsøkende arbeid på ettermiddag og kveld.

Sammendrag

- Det er behov for tettere oppfølging av barn som strever og deres familier på et tidligere tidspunkt.
- Det må prioriteres å jobbe med å styrke samspill mellom foreldre og barn.
- Det er behov for å tydeliggjøre koordineringsansvar i enkeltsaker og styrke samarbeidet mellom tjenester som jobber med barn og unge.
- Oppfølgingen av ransutsatte fremstår mangelfull.
- Det er behov for å styrke og videreutvikle dagens institusjonstilbud i barnevernet.
- Det er behov for å avdekke konflikter og tilby barn og unge hjelp med konflikthåndtering i større grad.

6.0 Forslag til tiltak

MÅL	ANBEFALTE TILTAK	ANSVAR
Forebygge gjentatt og alvorlig kriminalitet begått av barn og unge i Bergen kommune	Etablere tverrfaglig og individuelt tilrettelagt tilbud til ungdom som står i fare for og/eller har begått gjentatt alvorlig kriminalitet jamfør tiltak i bystyresaken Felles innsats mot ungdomskriminalitet med erfaringer fra «Pilot ungdomskriminalitet» i Utekontakten.	Etat for barn og familie
Forebygge kriminalitet begått av barn og unge i Bergen kommune	Utvidet bruk av brobyggere med erfaringskompetanse som metode for å bygge tillit og komme i posisjon til miljøer som er vanskelige å nå.	Utekontakten
Forebygge eskalering av konflikter blant barn og unge	Utekontakten går i dialog med Røde kors Gatemebling og Konfliktrådet, med mål om å etablere et samarbeid rundt konflikthåndtering i skoler.	Utekontakten
Senke terskelen for anmeldelser, og sikre god oppfølging av unge som er utsatt for kriminalitet	Etablere Trygghetsprogrammet som foreslått i bystyresaken Felles innsats mot ungdomskriminalitet.	SLT
Øke opplevd trygghet i barn og unges nærmiljø	Gjennomføre trygghetsvandringer i ulike bydeler for å kartlegge behov for utbedring, med særlig fokus på trafikknutepunkt.	SLT
Etablere støttende og gode foreldrenettverk rundt barn eller ungdom som er i ferd med å utvikle uheldige atferdsmønstre.	Vurdere etablering av foreldreråd* som metode i alle bydeler etter erfaring fra pilot i Åsane bydel.	Etat for barn og familie

Tjenester og etater skal jobbe godt sammen for å sikre at barn og unge får nødvendig hjelp til rett tid. Styrke samarbeid og gode samhandlingsforløp rundt barn og unge som trenger ekstra oppfølging.	Det anbefales at Bergen kommune innfører en samarbeidsmodell i oppveksttjenestene, jamfør tiltak 13 i «Se meg, hør oss - Handlingsplan for tjenester til barn, unge og deres familier.»	Byrådsavdeling for barnevern, sosiale tjenester og mangfold (BBSM)
Forebygge utenforskap og utjevne økonomiske forskjeller blant barn og unge gjennom deltagelse i arbeidsaktiviteter.	Etablere lommepegeprosjektet jamfør bystyresak Felles innsats mot ungdomskriminalitet.	Byrådsavdeling for barnevern, sosiale tjenester og mangfold
Forebygge utenforskap og utjevne økonomiske forskjeller blant barn og unge gjennom deltagelse i arbeidsaktiviteter.	Sikre videreføring og utvidelse av prosjekt «Inkludering gjennom deltidsarbeid» hos Utekontakten.	Etat for barn og familie og Utekontakten
Offentlige, frivillige og ideelle organisasjoner skal kjenne godt til hverandre og sammen tilby varierte fritidsaktiviteter som er tilgjengelig for barn og ungdom som har behov for alternative mestringsarenaer i alle bydeler.	Bergen kommune inviterte høsten 2024 til en samling for frivilligheten i Bergen for å legge til rette for at ulike tiltak ble bedre kjent med hverandre gjennom «speed dates». Det anbefales at dette blir en årlig samling og at man bør inkludere flere offentlige aktører som gir tjenester til barn og unge. På denne måten kan frivilligheten og det offentlige utfylle hverandre og skape mer effektive og treffsikre kriminalitetsforebyggende tiltak.	Byrådsavdeling for barnevern, sosiale tjenester og mangfold.

* Foreldreråd er møter hvor foreldrene til en gruppe barn/ungdom møtes for å finne løsninger som kan bedre situasjonen til barn/unge. Fokuset i møtet er å legge til rette for at foreldrene kan samarbeide for å finne løsninger på konkrete problemstillinger. I et foreldreråd diskuterer man felles utfordringer, og finner mulige løsninger.

7.0 Referanser

Aase H, Lønnum K, Sørлие MA, Hagen KA, Gustavson K, Utgarden IH. «Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane?» Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering. Rapport 2020. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2020.

Berg, E.K.U og Flesland, L. 2014. Hurtig kartlegging og handling- manual. Revidert utgave. Stiftelsen Bergensklinikkene.

Bergen kommune, Folkehelseoversikten 2023. 3. Oppvekst og levekår. Hentet 1. oktober 2024 fra https://bergen.extend.no/export/bergen/folkehelseoversikten/docs/doc_25430/index.html#Chapter1

Bystyresak 2024/56008-2, Felles innsats mot ungdomskriminalitet. Hentet 5. september 2024 fra <https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/bk360/10353928/Framstilling-Felles-innsats-mot-ungdomskriminalitet>

Ekspertgruppe om tiltak mot alvorlig kriminalitet blant barn og unge (u.å) Om ekspertgruppen. Hentet 23. januar 2025 fra: <https://nettsteder.regjeringen.no/etakbu/>

Folkehelseinstituttet Folkehelseprofil 2024, Bergen. Hentet 17. desember 2024 fra <https://www.fhi.no/he/folkehelse/folkehelseprofil/>

Konfliktrådet (u.å) Hva er ungdomsstraff og ungdomsoppfølging? Hentet 10. oktober 2024 fra <https://konflikttraadet.no/straffereaksjoner/ungdomsstraff-og-ungdomsoppfolging/>

Oslo Economics, 2022. Kjennetegn ved barn og unge som begår kriminelle handlinger og virkninger av straff, kap 4. Hva kjennetegner barn og unge som begår kriminelle handlinger? Oslo Economics, 20. april 2022.

Regjeringen.no (u.å) Vårt felles ansvar – ny retning for barnevernets institusjonstilbud. Hentet 20. januar fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/vart-felles-ansvar-ny-retning-for-barnevernets-institusjonstilbud/id3036923/?ch=1>

Statistisk sentralbyrå (u.å) Alders og kjønnsfordeling i kommuner, fylker og hele landets befolkning (K) 1986-2024. Hentet 1. oktober 2024 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>

Statistikk fra politiet, for Bergen kommune. Mottatt fra Vest politidistrikt, 17. oktober 2024.

Store norske leksikon (2005-2007); Elden, John Christian: ran i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 3. juni 2024 fra <https://snl.no/ran>

Trygghetsprogrammet – En veileder for systematisk oppfølging av unge utsatte for kriminalitet og hatkriminalitet. Hentet 20. januar 2025 fra <https://www.baerum.kommune.no/globalassets/tjenester/sosiale-tjenester/ekstremisme-slt/trygghetsprogrammet-veileder-2020.pdf>

Ungdata, 2024. Resultater fra ungdataundersøkelsen i Bergen kommune 2024.

Vest politidistrikt, Trusselvurdering 2024–2025. Hentet 11. november 2024 fra <https://www.politiet.no/globalassets/nyheter/vest/lokal-trusselvurdering-vest-politidistrikt-2024-2025.pdf>

Vestland fylkeskommune, 2024. Vidaregående skular i Vestland. Hentet 1. oktober 2024 fra <https://www.vestlandfylke.no/utdanning-og-karriere/skular/>

Vedlegg 1

Liste over aktuelle forebyggende tjenester og hjelpetilbud

Tilbud/tiltak/tjeneste	Beskrivelse
Utekontakten oppsøkende	<p>Målgruppe: Unge mellom 13–25 år.</p> <p>Utekontakten er en forebyggende tjeneste for ungdom i Bergen, og består av sosialarbeidere og erfaringskonsulenter som jobber for å komme i kontakt med ungdommer der de er, og tilby oppfølging. Utekontakten har også et jobbprosjekt, rusforebyggende ungdomsteam, og et innetiltak som er åpent hver torsdag fra kl. 14.30–17.30 som blant annet tilbyr jobbsøkerverksted. Utekontakten kan kontaktes på telefon 977 40 533 mellom 09:00 og 22:00 mandag til lørdag, eller via sosiale medier.</p>
Utekontakten oppfølging (DUE tiltaket)	<p>DUE (Der ungdom er) er Utekontaktens barnevernstiltak, og legger til rette for at utsatte barn og ungdom skal få et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tilbud om oppfølging i eget nærmiljø. Krever vedtak fra barneverntjeneste.</p>
Barne- og ungdoms- psykiatrisk poliklinikk (BUP)	<p>Målgruppe: Barn og unge mellom 0–18 år med alvorlige psykiske vansker.</p> <p>BUP er en poliklinikk hvor barn, ungdom og foresatte kan få tilbud om hjelp til alvorlige psykiske vansker. For å komme i kontakt med BUP må man ha en henvisning fra fastlege eller barneverntjenesten. BUP kan også tilby råd og veiledning til skoler, helse-søstre, barneverntjenester og barnehager.</p>
PPT	<p>PPT (Pedagogisk Psykologisk Tjeneste) har ansvar for å hjelpe skoler og barnehager med å tilrettelegge for at barn, elever og voksne med behov for særskilt tilrettelegging får et inkluderende, likeverdig og tilpasset tilbud.</p> <p>PPT kan bistå i kompetanse- og organisasjonsutvikling, og gjør sakkyndige vurderinger av barn og elevers særlige behov. Det er barnehage/skole som i samarbeid med foreldre henviser til PPT. Foreldre kan også kreve at barnehage/skole henviser til PPT selv om barnehage/skole mener at de kan ivareta barnets behov innenfor det ordinære tilbudet.</p>
Røde Kors	<p>Røde Kors er et frivillig hjelpetilbud som tilbyr et mangfold av aktiviteter for barn og unge for å hjelpe dem til å håndtere hverdagen. Blant disse finner du Fellesverket som er et ungdomshus hvor alle unge mellom 13 til og med 25 kan komme for å delta på alt fra leksehjelp til arkadespill, kafé, gaming, fussball og biljard.</p> <p>Et annet tilbud er Gatemegling hvor ungdommer gjennom kurs lærer redskaper til å løse konflikter på en konstruktiv måte uten bruk av vold.</p> <p>Røde Kors driver også Kors på halsen som er et anonymt, gratis og trygt lavterskel samtaltilbud for barn og unge opp til 18 år. Se Bergen Røde Kors sine nettsider for mer informasjon og kontaktinformasjon.</p>

Konfliktrådet	<p>Konfliktrådet er en statlig tjeneste som tilbyr mekling som metode for å håndtere konflikter. Meklerne i Konfliktrådet legger til rette for møtene mellom partene i en konflikt. Det er gratis å bruke konfliktråd.</p> <p>Konfliktrådet har i tillegg et spesielt ansvar for unge i konflikt med loven, og gjennomfører de strafferettslige reaksjonene mekling i konfliktråd, oppfølging i konfliktråd, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. Dette innebærer ofte at ungdom som blir tatt for kriminelle forhold vil få oppfølging og hjelp gjennom de ulike strafferettslige reaksjonene.</p>
Støttesenter for kriminalitetsutsatte	<p>Støttesenter for kriminalitetsutsatte tilbyr:</p> <ul style="list-style-type: none"> • informasjon og veiledning om det å anmelde. • støtte hele veien fra politianmeldelse til saken er avgjort. • vitnestøtte før, under og etter en eventuell rettssak. • informasjon om voldserstatning. <p>Kan kontaktes mandag til fredag kl. 09.00–15.00 på telefon: 800 40 008</p>
FACT ung	<p>Målgruppe: Unge mellom 12–18 år med behov for et langvarig og sammensatt tjenestetilbud, i kombinasjon med moderat til alvorlig funksjonssvikt på flere områder i livet.</p> <p>Flexible Assertive Community Treatment (FACT- ung) tilbyr fleksibel, helhetlig og integrert oppfølgings- og behandling for unge som har behov for hjelp fra ulike tjenester som er organisert på ulike nivå. Teamet er tverrfaglig sammensatt av medarbeidere med ulike profesjoner fra tjenester i både Bergen kommune og Helse Bergen. Teamet skal hjelpe de som ikke får tilstrekkelig tilrettelagt oppfølging og behandling i det ordinære tjenesteapparatet, og tiltaket har derfor inklusjons- og eksklusjonskriterier som styrer inntak. Alle tjenester kan kontakte FACT ung for å drøfte henvisning når det vurderes aktuelt. Aktuelle ungdommer må henvises til tiltaket via psykolog, fastlege eller barnevern.</p> <p>FACT ung kan nås på telefon 408 15 887 mellom kl. 09.00–15.30 mandag til fredag.</p>
Ung Arena	<p>Målgruppe: Unge mellom 12–23 år som bor i Bergen. Ung Arena er et hjelpe- og samtaletilbud med lokaler på Wollert Konows plass 2 på Nesttun. På Ung Arena kan du treffe psykologer, sosionomer, barnevernspedagoger, erfaringskonsulenter og frivillige. Se Bergen kommune sine nettsider for informasjon om åpningstider, eller kontakt dem på telefon 408 13 435.</p>
Helsestasjon for ungdom	<p>Målgruppe: Unge i alderen 13–23 år.</p> <p>På helsestasjonen kan man komme i kontakt med helsesykepleier og lege og få hjelp til en rekke ulike ting som prevensjon, graviditet, abort, spisevansker, rus, vold, mobbing og testing av kjønnssykdommer. Det finnes flere helsestasjoner i Bergen kommune, se Bergen kommune for å finne den som passer deg best og åpningstider.</p>

<p>Barne- og familiehjelpen</p>	<p>Målgruppe: Barn, unge og deres foreldre.</p> <p>Barne- og familiehjelpen jobber for at barn og ungdommer skal ha det bra hjemme og for at familier skal ha det bra sammen. Både barn og foreldre kan ta kontakt for å få hjelp, råd og veiledning. Det er også mulig for ansatte som jobber med barn og unge å ta kontakt for å drøfte saker og få veiledning. Barne- og familiehjelpen har tilbud i de ulike bydelene i Bergen, kontaktinformasjon finnes på Bergen kommune sine nettsider</p>
<p>Familievernkontoret</p>	<p>Familievernkontoret er åpent og tilgjengelig for alle, og er et gratis tilbud der man ikke trenger henvisning. Tilbyr rådgivning, veiledning, kurs og samtalegrupper for familier. Bergen og om-land familiekontor kan nås på: 46 61 91 40, Bjørgvin familiekontor kan nås på 55 25 11 50.</p>
<p>Barneverntjenesten</p>	<p>Barnevernet skal sikre at barn og unge som har det vanskelig, får hjelpen og omsorgen de trenger. Barnevernet har en plikt til å hjelpe barn og unge i akutt vanskelige situasjoner. Både privatpersoner og personer som er i kontakt med barn gjennom jobben, kan melde fra til barnevernet dersom de er bekymret for et barn eller en ungdom. Når barnevernet får en slik melding, vil de vurdere om det er grunnlag for å sette i gang en undersøkelse. Hvis barnevernet beslutter å undersøke saken nærmere, vil de ta kontakt med familien. Dersom barneverntjenesten vurderer at det er behov for videre hjelp og oppfølging finnes det en rekke ulike tiltak som kan settes i gang alt etter familien eller barnet/ungdommen sitt behov. Eksempler på slike tiltak kan være veiledning i hjemmet, Multisystemisk terapi (MST) eller tett individuell oppfølging (som DUE-tiltaket).</p> <p>For oversikt over de ulike barneverntjenestene i Bergen, se Bergen kommune sine nettsider.</p> <p>Barnevernvakten er et tilgjengelig barnevern for barn, unge og deres pårørende i krise. Barnevernvakten tar imot akutt-henvendelser på kveldstid og i helgene - året rundt. Barnevernvakten kan nås på telefonnummer 55 36 11 80.</p>
<p>Rask psykisk helsehjelp</p>	<p>Målgruppe: innbyggere over 16 år bosatt i Bergenhus, Årstad, Åsane eller Arna bydel.</p> <p>Gratis korttidstilbud som tilbyr kurs, veiledet selvhjelp og samtaleterapi til personer som sliter med angst og/eller milde til moderate depresjonsplager, søvnvansker og begynnende rusproblemer. Per nå er tjenesten i en etableringsfase, men det er planlagt utvidelse til hele Bergen kommune. Rask psykisk helsehjelp tar ikke imot henvendelser på vegne av andre da behandlingen krever motivasjon og egeninnsats. Det tilbys ikke utredning eller langvarig terapi.</p>
<p>Oppfølgingstjenesten (OT)</p>	<p>Målgruppe: Unge mellom 16–21 år som står uten skole- eller læreplass. Oppfølgingstjenesten arbeider for at ungdom skal få tilbud om opplæring, arbeid eller annen sysselsetting, og er en del av rettleiingstenesta i Vestland fylkeskommune. For mer informasjon se deres nettside.</p>

Ka No?	<p>Målgruppe: Unge bosatt i Bergen kommune fra 15 år til 24 år (og i spesielle tilfeller opp til 29 år).</p> <p>«Ka' no?» er et treårig utviklingsprosjekt tilknyttet NAV Bergenhus og avsluttes høsten 2026.</p> <p>Målet er at flere i overnevnt aldersgruppe, hvor andre har forsøkt å hjelpe, skal motta tett oppfølging for å starte med en meningsfull aktivitet som kan føre til videre skolegang og/eller ordinært arbeid. Prosjektet arbeider utadrettet, og møter ungdommene der de selv kjenner seg tryggest. Ungdommene trenger ikke være arbeidssøker for å ha kontakt. Samarbeidspartnere, foreldre og ungdommer kan ta kontakt direkte på telefon 945 27 961.</p>
Ung Rus Oppdagelse (URO)	<p>Målgruppe: Unge mellom 15–25 år.</p> <p>URO er et gratis lavterskeltilbud som har som mål å gjøre det lettere for unge å komme i kontakt med behandlere innen rusmedisin i spesialisthelsetjenesten. Tjenesten jobber ambulant og har derfor mulighet til å møte unge på steder hvor det føles trygt for dem. URO kan kontaktes på telefon 415 24 141 mellom kl. 08.00 og 15.30 alle hverdager og har som mål å lage avtale om samtale 1–2 dager etter man har tatt kontakt.</p>
RUSinfo	<p>RUSinfo.no er en anonym og offentlig informasjons- og veiledningstjeneste for hele Norge, hvor ansatte er fagkonsulenter som har arbeidserfaring innen rusfeltet. RUSinfo tilbyr blant annet; veiledning via telefon og chat, veiledning via anonym spørretjeneste på nettsiden, appen drikkevett og HAP (Hasj Avvennings Programmet), svar på rusrelaterte spørsmål og foredrag og kursing.</p>
Alternativ til vold (ATV)	<p>Tilbyr behandling til hele familien der det har vært eller er voldsproblematikk. Behandling gis til både voksne menn og kvinner som utøver vold eller blir skremmende og aggressiv enten mot partner, ekspartner eller barn.</p> <p>Familiemedlemmer som utsettes eller nylig har vært utsatt for vold for også behandling ved ATV Bergen. Tilbyr ulike grupper og kurs, se nettsiden atv-stiftelsen.no for mer informasjon.</p> <p>ATV Bergen er et spesialisert lavterskeltilbud der det er mulig å ta kontakt uten henvisning.</p>
Ungdomsklubber i Bergen	<p>Målgruppe: Unge i ungdomsskolealder.</p> <p>Bergen kommune har 13 ungdomsklubber der unge som er i ungdomsskolealder møte venner, spille spill, game og drive med musikk, dans og kreative prosjekter. Se Bergen kommunes nettsider for oversikt over tilbud og åpningstider i de ulike bydelene</p>
Fysak aktivitetshus	<p>Målgruppe: Barn og unge fra 10 år, samt familier.</p> <p>Fysak husene tilbyr plass for egenorganiserte aktiviteter for barn fra 10 år og oppover på ukedager og i helger, samt familietid for mindre barn i følge med voksne på lørdager og søndager. Det finnes tre Fysak aktivitetshus i Bergen, på Slettebakken, Melkeplassen og i Åsane. Se fysakbergen.no for mer informasjon om tilbudet og åpningstidene.</p>

Aktivitetskortet	Aktivitetskortet gir barn og unge i alderen 0-17 år fra økonomisk vanskeligstilte familier gratis adgang til en rekke aktiviteter og opplevelser i Bergen. Kortet skal være et kompenserende tiltak for målgruppen, hindre utestengelse på viktige opplevels- og deltakerarenaer og fremme integrering. Kortet deles ut av blant annet NAV sosialtjeneste, introduksjonssenteret for flyktninger, helsesykepleiere, skolehelsetjenesten, helsestasjoner, Utekontakten, barnevernet og ung arena.
Forandringshuset V13 (Kirkens bymisjon)	Målgruppe: Ungdommer i alderen 13–25 år. Forandringshuset V13 er et tilbud fra Kirkens Bymisjon og KFUK-KFUM. Et sosialfaglig og pedagogisk tilbud, og et forebyggende tiltak for ungdommer. Forandringshuset V13 tilbyr blant annet en alternativ skolehverdag for ungdommer som har en utfordrende hverdag, leksehjelp med pedagogisk utdannet personale, individuell oppfølging av ungdommer, musikkterapi og ulike gruppetilbud. I tillegg arrangeres aktiviteter og helgetilbud i samarbeid med miljøarbeidere, miljøterapeuter og frivillige. Se nettsiden forandringshuset.no for mer informasjon og kontaktinfo
TUSMO	En frivillig ideell organisasjon som ble stiftet for å sette fokus på utfordringer som innvandrere generelt og somaliere spesielt står ovenfor i møte med det norske samfunnet. Jobber for å hindre utenforskap og fremme integrering, og har ulike tilbud til ungdom og foreldre i bergensområdet. Tilbyr blant annet generasjonsdialog, der ungdom og deres foreldre får mulighet til å drøfte løsninger sammen i en kontrollert og veiledet prosess. Se nettsiden tusmo.org og sosiale medier for mer informasjon.
Intro DM	Målgruppe: Ungdom som står i fare for utenforskap. Oppfølging skjer på bakgrunn av kontakt med NAV, kommunalt barnevern, barnevernsinstitusjon eller skoler. Tilbyr både individuelle og gruppebaserte tiltak. Samarbeider tett med Møhlenpris idrettslag. Se nettsiden introdm.no for mer informasjon om de ulike tilbudene.
Møhlenpris idrettslag (MIL)	En frivillig organisasjon som tilbyr ulike gratis fritidsaktiviteter for alle barn og unge med mål om å bidra til sosial inkludering. Se nettsiden milidrett.no for oversikt over de ulike tilbudene.
Idrett Bergen Sør	Non-profit folkehelseorganisasjon stiftet av ulike idrettslag i Bergen. Idrett Bergen Sør tilbyr ulike gratis aktiviteter som svømming, klatring og styrketrening for ulike aldersgrupper. Man trenger ikke å kunne noe fra før og det er stort fokus på mestring og inkludering. Oversikt over de ulike tilbudene finnes på Idrett Bergen Sør sin hjemmeside.
Springbrett for ungdom	Målgruppe: unge mellom 13–25 år. En frivillig humanitær organisasjon som tilbyr gratis kurs og aktiviteter for unge. Se mer informasjon om tilbudet på www.springbrettforungdom.no
Team skyfritt	Hvis et barn blir plaget, krenket eller mobbet, er det viktig med et godt samarbeid mellom barnet, foresatte og barnehage/skole. Det er barnehagen eller skolen som skal sette i verk tiltakene og sikre at mobbingen stopper. Om dette ikke fører frem, kan Team Skyfritt bidra med veiledning og hjelp. Kan kontaktes på 408 12 562.

Vedlegg 2

Kommunale samarbeidsfora

SAMARBEIDSFORA	BESKRIVELSE
Politiråd	Politirådet er Vest politidistrikts formaliserte samarbeidsforum for det lokale kriminalitetsforebyggende arbeidet og for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Sentralt politiråd møtes to ganger i året Det består av ledelsen i politiet, byråder, kommunal-direktører og relevante fagfunksjoner i kommunen. På underordnet nivå møtes enhetsledere i aktuelle tjenester, relevante fagfunksjoner og lokalt næringsliv i lokale politiråds-møter. Lokale politiråd møtes tre ganger i året i hvert av byområ-dene. En sentral tanke bak politirådene er at kunnskap om lokale problemer skal omsettes til samordnet innsats.
Ressursgruppe for barn og unge i sentrum	Et samarbeidsforum for tjenester som har ulike tiltak og aktiviteter for risikoutsatte barn og unge, som oppholder seg i sentrum, uten nødvendigvis å ha bostedsadresse i Bergenhus bydel. Fokusgruppen har 4–6 møter i året. I fokusgruppen arbeides det operativt med noen av de utfordringene som tas opp i lokale politiråd, men det tas også opp trender og problemstillinger uavhengig av tema i de lokale politirådene. Fokusgruppen utveksler informasjon og ideer slik at det totale tilbudet til barn og unge i sentrum styrkes og blir mer treffende.
Fokusgruppe institusjoner	Halvårlige møter mellom SLT-koordinatorer (samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak), barnevernsinstitusjoner, Bufetat, politi, barneverntjenester og Utekontakten
Nettverksmøter i bydeler	Noen av bydelene har nettverksmøter hvor de som jobber tett på barn og unge møtes jevnlig for å diskutere trender og utfordringer. Aktuelle deltakere er eksempelvis miljøterapeuter i skole, helsesykepleiere, feltarbeidere i Utekontakten, kulturkontor, og frivillige organisasjoner.
Tverrfaglig hasteteam	Et tverretatlig samarbeid for å unngå hasteflytting, eller for å gjøre hasteflytting så skånsom som mulig for barn og unge i alderen 0–18 år. Hasteteamet møtes på kort varsel dersom barneverntjenesten, Helse Bergen, Bufetat eller Betanien vurderer at barnets eller ungdommens situasjon krever drøfting på tvers av etatene.
Samhandlingsteam	Det er opprettet samhandlingsteam for barn og unge i hvert av byområdene. Her møtes enhetsledere i relevante etater for å drøfte komplekse saker på individ-, gruppe-, og systemnivå.
Tverrfaglige team	Alle skoler i Bergen kommune har tverrfaglige team der det deltar representanter fra Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT), barneverntjeneste og skolehelsetjeneste. Her drøftes saker på individ- og systemnivå.

UTEK KONT TAKT TEN I BERG RGEN

BERGEN
KOMMUNE

